

BESLUT

2020-10-05 Dnr: 20/02388

SAKEN

Örtskolan, SVT2, 2020-06-02, program om tussilago; fråga om saklighet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kravet på saklighet eller mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Programledaren, som presenterades med titeln örterapeut, sågs inledningsvis i programmet plocka tussilago i ett dike. Hon sa bland annat följande.

Den här växten, hästhov, den berättar själv vad den är bra till. För namnet, det är en omkastning av det gamla namnet som var hosthäva. Och det är precis det den gör, den häver hosta. Det latinska namnet tussilago det betyder samma sak, jag löser slem.

Programledaren sågs sedan sitta med en bukett tussilago i handen och följande sades.

Jag kokar te av hästhov mot hosta och om jag är lite slemmig och rosslig i halsen.

Därefter visades en illustration av tussilago där det gick att läsa att tussilago innehåller slem, saponiner, garvämne och zink. Samtidigt sa programledaren följande.

Hästhov innehåller ett slem som lägger sig som en skyddande filt över irriterade slemhinnor i halsen. Saponiner löser upp gammalt slem så att vi kan hosta upp det. Utvärtes fungerar saponinerna som en mild tvål. Garvämne och zink hjälper till att läka sår.

Programledaren sågs sedan plocka blad på en gräsmatta. Hon smakade på ett blad och konstaterade att det var hästhov. Därefter visade hon hur många blad som var en lagom mängd till en kopp te. Hon la bladen i en kopp och hällde vatten över. Programledaren tog sedan upp ett färskt blad och sade bland annat följande.

Det här är en bra tvättlapp när man är ute i naturen för att saponinerna som finns i bladet funkar som en mild tvål. Så om man doppar det här bladet i hett vatten lite snabbt, så får man en varm våtservett, som är jätteskön att tvätta sig med när man är lite svettig och smutsig.

Därefter sades följande.

Det här är ett sådant te som man inte får dricka varje dag, utan bara när man är förkyld eller lite rosslig i halsen. Om man har kronisk hosta, då måste man gå till doktorn för då krävs det tyngre grejer.

Programledaren drack sedan teet och sa följande.

Det smakar vördike, men det känns också lite lent och halkigt i munnen, det lägger sig verkligen som en mjuk filt i halsen och häver hostan.

ANMÄLAN

Anmälaren anför sammanfattningsvis följande.

Programledaren rekommenderade te på tussilago mot hosta, utan att nämna att tussilago innehåller leverskadande ämnen, pyrrolizidinalkaloider. Människor och djur avråds idag från att inta tussilago. Programmet utsatte människor för fara, särskilt under rådande läge när många har hosta, är rädda och kan lockas prova örtmedicin i brist på annat.

Anmälaren uppmärksammade Sveriges Television AB (SVT) på detta när serien sändes första gången år 2018 och är kritisk till att den nu sändes på nytt, utan någon varning.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att programmet överensstämmer med kravet på saklighet och med bestämmelsen om mediets genomslagskraft och anför sammanfattningsvis följande.

Det är riktigt som anmälaren påpekar att hästhov innehåller ett ämne som heter pyrrolizidinalkaloid (PA). Detta kände redaktionen till när programmet spelades in inför sändningen 2013, liksom det faktum att halten kan variera. Vissa plantor innehåller inga PA alls, medan andra innehåller mindre mängder. PA kan vara skadligt när de ackumuleras i kroppen, alltså när man intar dem regelbundet och i stor mängd. Bedömningen när *Örtskolan* spelades in var att några koppar te då och då vid förkylning och hosta inte kan ackumulera skadliga mängder PA i kroppen. Det betonades även av programledaren som sa att teet inte skulle drickas varje dag, endast när man är förkyld eller rosslig i halsen.

I och med anmälarens mejl har redaktionen efter repressändningen uppdaterat sig om rådande bedömning gällande hästhov och PA. Det som har hänt sedan

programmet spelades in är att PA har studerats mer ingående, man har upptäckt dem i fler växter och det pratas mycket mer om dem i medicinalväxt- och växtodlingsbranschen. Som redaktionen uppfattat det pågår det nu diskussioner om PA på EU-nivå och SVT kommer därför i väntan på ytterligare information om ett gränsvärde inte reprisera programmet på nytt i nuvarande utformning. SVT vill samtidigt betona att Livsmedelverket i Sverige inte har formulerat någon rekommendation gällande PA och hästhov. SVT kan därför inte finna, som anmälaren skriver, att det finns en avrådan från att inta tussilago. Redaktionen har i samband med det här yttrandet också varit i kontakt med Livsmedelsverkets kommunikationsavdelning och fått bekräftat att det där inte finns någon rekommendation när det gäller PA och hästhov. Livsmedelsverket hänvisar vidare till Giftinformationscentralen och därifrån fick redaktionen följande besked.

Enstaka intag av tussilago föranleder ingen åtgärd. När det gäller återkommande intag av tussilago har vi ingen kunskap kring värdering av eventuell lägsta nivå som är ofarlig för levern, så vi kan dessvärre inte uttala oss i frågan. Vi har ingen kunskap att bygga uttalandet på.

På Giftinformationscentralens webbplats står följande om tussilago.

Växten innehåller ämnen som bl.a. har irriterande egenskaper. Förgiftningar genom förtäring av själva växten är inte kända. Att smaka en liten mängd kan betraktas som ofarligt.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. SVT ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (13 § andra stycket i sändningstillståndet).

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bakgrunden till bestämmelsen är att sändningarna riktas till hemmen och till en stor allmän publik, där alla åldrar är företrädade och att programmen kan påverka lyssnare och tittare starkt (prop. 1995/96:161 s. 62).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Anmälaren anför i huvudsak att tussilago innehåller leverskadande ämnen och att det därför inte bör rekommenderas mot hosta. Av SVT:s yttrande framgår att det i nuläget inte finns någon avrådan från att inta tussilago, men även att det inte är klarlagt vilken mängd som är ofarlig för levern när det kommer till återkommande intag. Då programledaren informerade tittarna om att te på tussilago inte kunde

drickas dagligen och mot bakgrund av uppgifterna i SVT:s yttrande kan nämnden dock inte finna att programmet strider mot kravet på saklighet eller mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg, Erik Fichtelius och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Tamara Mivelli.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Tamara Mivelli

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.